

Staffan Stafström
staffan.stafstrom@varmdo.se
08-570 474 29
Enhetschef

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden

Tjänsteskrivelse

Utvärdering av grundvattentillgång i Värmdö kommun, samt tillståndsplikt för att anlägga ny grundvattentäkt samt anmälningsplikt för befintlig grundvattentäkt

Beslutsnivå

Kommunfullmäktige för beslutspunkt 1

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutspunkterna 2-5.

Förslag till beslut

Bygg- och miljöavdelningen föreslår bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden (nämnden) besluta att

1. tillståndsplikt för att anlägga ny grundvattentäkt samt att anmälningsplikt för befintliga grundvattentäkter införs i de delar av kommunen där grundvattensituationen är otillfredsställande (där ett uttag om upp till 500 liter per dygn är ett maximalt hållbart uttag "lila till och med gult", se karta nr 6 i bilaga 1) samt i kustnära områden/kustzonen (0 till 100 meter från strandlinjen).
De sju områden som redan idag har sådan tillståndsplikt samt anmälningsplikt berörs inte av denna beslutspunkt (orangemarkerade områden i bilaga 2).
2. i de områden där grundvattensituationen är otillfredsställande (där ett uttag om upp till 500 liter per dygn är ett maximalt hållbart uttag, se karta nr 6 i bilaga 1) ska prövning av ärenden om grundvatten föregås av en fackmannamässigt utförd utredning (till exempel långtidsprov-pumpning i tre veckor).

3. karta 6 i bilaga 1 används som riktlinje för begränsning av uttag av grundvatten vid prövning av ärenden om grundvattentäkter. Uttag högre än den rekommenderade nivån i karta 6 ska inte tillåtas om inte en fackmannamässigt utförd utredning påvisar annat.
4. Svensk ekologikonsults rekommendationer kring hur nya djupborrade brunnar bör anläggas antas som riktlinje vid tillståndsansökningar i områden där tillståndsplikt för ny grundvattentäkt föreligger.
5. hemställa beslutspunkt 1 till kommunfullmäktige samt att detta samordnas med ärendet "*Lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön*" (diarienummer BMK.2015.1767). Antar kommunfullmäktige beslutspunkt 1 förs detta in i de lokala föreskrifterna för att skydda människors hälsa och miljön.

Stöd för beslut

9 kap 10 § samt 2 kap 3§ miljöbalken.

Ärendet

På uppdrag av bygg- och miljöavdelningen har Svensk Ekologikonsult AB genomfört en utredning av övergripande grundvattentillgång i kommunens olika delar (bilaga 1).

Utredningen syftar till att utvärdera grundvattentillgång i förhållande till vattenuttag från fastigheter, inom kommunens olika delområden. Dessutom identifieras områden där risk för överuttag föreligger och hållbara uttagsnivåer beräknas.

Rekommendationer från rapporten:

- Undersökningen har identifierat ett antal områden där grundvattenbudgeten redan idag är ansträngd. Grundvattenuttag bör anpassas efter områdets grundvattenbudget för att säkerställa att överuttag inte sker. I områden där det hållbara uttaget är lågt är det därför lämpligt att göra kompletterande utredningar och provtagning för att utvärdera en mer exakt uttagsbegränsning.
- Saltvatteninträning från havet uppstår generellt i kustnära områden (framförallt inom 100 m från havet), särskilt i områden där större sprickor mynnar i havet. K-konsult undersökning från 80-talet har visat att berggrunden i Värmdö kommun genomkorsas av ett betydande antal sprickor, varför särskild försiktighet bör tillämpas i kustzonen.
- I områden där det hållbara grundvattenuttaget är lågt (t.ex. < 500 l/dygn) eller där risken för saltvattenpåverkan är stor (inom 100 meter från havet) bör försiktighetsmått vidtas. Detta kan göras t.ex. genom tillämpning av tillståndsplikt för nyetablering av brunnar och anmälningsplikt för

befintliga brunnar.

- Övervakningsprogram av vattenkvalitet och kvantitet i känsliga områden kan medföra möjlighet att upptäcka negativa trender och även användas för att följa upp effekter av genomförda åtgärder. Denna typ av program kan utformas för att dels följa grundvattnets nivåförändringar och dels vattnets kemi (inklusive kloridhalt). Detta kan knytas till tillstånden för brunnsborrning genom att provtagning genomförs enligt livsmedelsverkets rekommendationer (vattenkemi analyseras minst vart 3:e år) och löpande övervakning av grundvattennivån.
- Innan en ny brunn borrar bör närliggande brunnars djup och eventuell saltvattenpåverkan beaktas för att undvika att försämra vattenflöde i kringliggande brunnar, och även för att minimera risk för saltvatteninträning.
- Det faktum att brunnars djup påverkar risken för saltvattenpåverkan bör beaktas vid tillstånd för brunnsborrning. Hur risk för saltvatteninträning ökar med brunnsdjupet varierar stort mellan områden, varför det inte finns några fastslagna riktlinjer för rekommenderade maxdjup. Istället föreslås en initial djupbegränsning vid brunnsborrning till 40-50 meter. Om inte tillräckligt vattenflöde uppnås vid detta djup bör borrhålet först högtrycksspolas alt. trycksätts för att rensa sprickor och därigenom öka flödet. Om flödet fortfarande inte är tillräckligt kan härefter brunnsdjupet utökas efter samråd med kommunen. Under brunnsborrningen bör kloridhalter övervakas löpande genom provtagning ca var 5-10 meter.
- Vartefter kommunen exploateras och befolkningsmängden ökar bör grundvattentillgången beaktas för att undvika överuttag.
- Information till boende i områden med grundvattenproblematik är viktig för att skapa förståelse bland fastighetsägarna och tydliggöra problematiken. Detta i sin tur kan underlätta implementering av begränsningar och provtagningskrav.

Bygg- och miljöavdelningens bedömning

Grundvatten är en av våra viktigaste naturtillgångar och vårt viktigaste livsmedel. Tillgången till rent vatten är angeläget för alla. I Värmdö kommun är grundvatten tillsammans med avlopp det högst prioriterade lokala miljömålet. Det finns utöver detta lokala miljömål ett nationellt miljömål som berör grundvatten: "*Grundvatten av god kvalitet*". Det nationella miljömålet definieras:

Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag. Delmål 5: Grundvattennivåerna är sådana att negativa konsekvenser för vattenförsörjning, markstabilitet eller djur- och växtliv i angränsande ekosystem inte uppkommer.

Avdelningen anser att kommunen behöver skydda grundvattnet i kommunen för att över tid kunna säkerställa att så många som möjligt ska kunna nyttja ett

grundvatten av god kvalitet och kvantitet. Utan tillståndsplikt och anmälningsplikt har inte kommunen någon möjlighet att vidta åtgärder om problem uppkommer med grundvattnet. Att införa tillståndsplikt och anmälningsplikt skulle dessutom öka kommunens möjlighet att uppfylla de lokala och nationella miljömålen.

9 kapitlet 10 § i miljöbalken ger kommunen rätt att föreskriva tillståndsplikt respektive anmälningsplikt:

"Anläggning för grundvattentäkter skall inrättas och användas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer. Om det inte krävs tillstånd enligt 11 kap., får en kommun föreskriva att det ändå skall krävas tillstånd av kommunen eller anmälan till denna för att inrätta och använda en ny anläggning för grundvattentäkt i områden där knapphet på sött grundvatten råder eller kan befaras uppkomma. Detta gäller om det behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa skall uppkomma. Kommunen får också föreskriva anmälningsplikt för sådana anläggningar som redan finns inom angivna områden."

I dagsläget finns tillståndsplikt för att anlägga ny dricksvattentäkt och anmälningsplikt för befintliga vattentäkter i sju områden inom kommunen (se bilaga 2). Avdelningen anser att fler områden i kommunen bör få tillståndsplikt och anmälningsplikt så att kommunen får möjlighet till kontroll för att skydda grundvattenresursen. I dagsläget (utanför de sju områdena med tillståndsplikt idag) kan vem som helst borra en brunn var som helst och hur djupt som helst för sin enskilda dricksvattenförsörjning.

Utredningen Svensk Ekologikonsult utfört på uppdrag av avdelningen visar att många områden inom kommunen har en mycket problematisk grundvattensituation. Nyexploatering av fastigheter i dessa områden kan få stora negativa konsekvenser för de som redan nyttjar och bebor dessa områden. Det kan i områden innebära en kapprustning där fastighetsägare borrar djupare och djupare för att komma åt det värdefulla grundvattnet, detta på bekostnad av redan befintliga brunnars kvalitet och kvantitet.

För att få möjlighet att kunna skydda grundvattenresursen i områden med problem anser avdelningen att tillståndsplikt och anmälningsplikt måste införas i de områden som har den mest otillfredsställande situationen. De områden som har den mest otillfredsställande grundvattensituationen definieras som de områden där ett uttag om 0 upp till 500 liter per fastighet och dygn är bedömt som maximalt hållbart uttag (se karta 6 i bilaga 1). På grund av den alltid höga risken för brist och/eller saltvatteninträngning i kustzonen (definieras som 100 meter upp på land från strandlinjen) bör tillståndsplikt och anmälningsplikt införas i denna zon inom hela kommunen.

Avdelningen anser att Svensk Ekologikonsults rekommendation för hur en ny brunn ska borrar ska fungera som riktlinje vid tillståndsansökningar i områden där tillståndsplikt för ny grundvattentäkt föreligger. Svensk Ekologikonsults rekommendation lyder: *Istället föreslås en initial djupbegränsning vid brunnsborrning till 40-50 meter. Om inte tillräckligt vattenflöde uppnås vid detta djup bör borrhålet först högtrycksspolas alt. trycksättas för att rensa sprickor och därigenom öka flödet. Om flödet fortfarande inte är tillräckligt kan härefter*

brunnsdjupet utökas efter samråd med kommunen. Under brunnsborrningen bör kloridhalter övervakas löpande genom provtagning ca var 5-10 meter".

Avdelningen anser att nyexploatering och provning av ärenden om grundvatten alltid ska föregås av en fackmannamässigt utförd utredning. En fackmannamässigt utförd utredning innebär oftast långtidsprovpumpning i tre veckor där omgivande brunnar övervakas samt analyseras. Ser man under provpumpningsperioden att omkringliggande brunnar påverkas avbryts provpumpningen. Detta tillvägagångssätt är det absolut bästa för att kunna klargöra om en ny dricksvattenbrunn påverkar de redan befintliga grundvattentäkterna.

Avdelningen anser att uttagsnivåerna som visas i karta 6 i bilaga 1 ska användas som riktlinje för uttagsbegränsning. För att kunna medge större uttag måste en fackmannamässigt utförd utredning påvisa att så kan ske utan risk för omkringliggande grundvattentäkter.

BYGG- OCH MILJÖAVDELNINGEN

Jelinka Hall
Avdelningschef

Staffan Stafström
Enhetschef

Bilagor:

Bilaga 1 - Utvärdering av grundvattentillgång

Bilaga 2 - Karta över befintliga områden med tillståndsplikt samt anmälningsplikt

Sändlista:

Kommunstyrelsen